

UNIVERSUL LITERAR

ABONAMENTUL
LEI 2,60 ANUAL
Abonamentele se fac
numai pe un an.

COLABORATORII ACESTUI NUMĂR:
Mestugean, Corneliu Moldovanu, Leon'in Iliescu, N. Pora, I. C. Aslan,
D. Iov, C. Scurtu, Dr. Leone Friedmann, M. Simion, etc.

ANUNCIURI
Linia pe pagina 7 și 8
—BANI 20—

DAȚI PENTRU FLOTA NAȚIONALĂ DE RĂZBOI!

Ecourile săptămânei

Poate, în momentul când vor aplece aceste rânduri, tunurile vor începe din nou să bubue în Ceahalgea.

Ultima lovitură de stat din Constantinopol a dat un aspect cu totul neașteptat războiului balcanic. Tocmai când nu se aștepta nimeni, spectrul războiului și-a făcut din nou apariția mai amenințătoare ca niciodată. Aadt turcii căl și țările balcanice și-au tras din nou săbiile și sunt gata să se încere.

Relațiile noastre cu bulgarii se înăsprese din ce în ce. Vecinii noștri de la Sud, departe de a recunoaște dreptatea cauzei noastre, dau dovezi de o completă îndărătnicie.

Interlocuțiile cu bărbații politici bulgari, apărute în cursul săptămânei acestea în ziarul „Universul”, au dat publicului nostru măsura exactă a intențiilor Bulgariei față de revendicațiile noastre. Bulgarii refuză pe toată linia de a ne satisface. Ba încă, opoziția bulgară amenință de pe acum cu toate urgiile pe care ar îndrăzni măcar să propună o cesiune teritorială.

Limbajul finut în deosebi de d. Ghendiaff, șeful stambuloviștilor, limbajul cu totul nepotrivit pentru un șef de partid, fost și viitor ministru, a umplut cu o vie și legitimă indignare opinia noastră publică.

Se vede, că bulgarii nu-și vor da seama de temeritatea cererilor noastre de cât atunci când vor vedea sfârșind tricolorul român pe forturile de la Silistra și Dobrița și pe malurile Mării Negre la Kavarna și Balic.

Un vânt patriotic suflă cu putere asupra întregii noastre țări. Intrunirile naționale din Dumineca trecută la Craiova, Brăila, Galați și alte centre au arătat cât de mult poate să se bizuie țara pe fiul ei în caz de nevoie.

Dorința fermă ce se degaja din cuvântările insuflete ce s-au ținut, a fost ca cei ce se află la cârma țării să nu ezite, să nu dea dovadă de îndoielă, ci să înfrunte cu bărbăție ori ce greutăți pentru cinstea și mărirea României.

Paralel cu intrunirile patriotice merg și subscripțiile patriotice.

Ideia înființării unui fond pentru flota națională de război, lansată pentru prima oară în „Universul” s-a propagat repede precum era și de așteptat.

Azi toată lumea se întrece care mai de care să-și ofere obolul pentru flota.

Au dat funcționarii, au dat meseriașii, și comercianții, au dat militarii, au dat până și copiii. În toată țara, s-au format comitete, cari au colectat și cari încă colectează.

Nu va trece mult și se vor strânge milioane. Atunci vom fi în măsură de a avea o flotă demnă de țara noastră și capabilă de a apăra coastele noastre azi lăsate aproape în voia soartei.

Cei cari l-au început se arată sceptici și se întreabă, dacă printr-o subscripție publică se poate crea o flotă cu rămas înmărmuriți.

Noi n-am fost dintre aceia, fiind încredințăm în patriotismul și conștiința acestui neam.

Căci ce nu poate face o națiune întreagă când vrea?

Mestegean

TABLOURI VECHE

Proclamarea Constituției în București la 11 Iunie 1848

Din biblioteca Academiei române.

TEATRUL LUI IBSEN

de CORNELIU MOLDOVANU.

„Totul sau nimic”—iată principiul noii libertăți, pe care o profesază pastorul Brand, iată drumul care duce la perfecție și la fericire iată proiectul răscumpărării idealului, după Ibsen, cel din urmă apostol al adevărului.

Omul și-a câștigat greu libertatea în curgerea vremii și n'a ajuns stăpân pe sine decât după jertfe bogate, pe care le-a semănat fără număr pe câmpurile războaielor și pe ulițele scaldate în sângele răsvăririi. Drepturile omului s'au cucerit după văzouri multe de întuneric și sclavie, cu sacrificiul atâtor eroi și al atâtor gândiri geniale.

Nici astăzi încă zâmbetul senin al acestei zeițe moderne—libertatea—nu strălucește pretutindeni; sunt încă multe țări prin continentele despărtate, unde sclavia nu s'a stins, sunt încă ținuturi unde negoiul de carne e pus sub scutul legilor. Coranul îl prevede ca o condiție esențială a siguranței și măririi islamului.

Pentru rușinea civilizației noastre, aceste urne vechi de robie se șterg anevoie, și ceace e mai trist, e că însăși europenii exploatare, în lăcomia lor de aur, se arată de multe ori mai tirani decât chiar faimoșii satrapi ai cetăților antice... Totuși, se poate susține, că omul a cucerit aproape pretutindeni libertatea corpului ca un principiu fundamental al vieții, și că în sfârșit, se poate bucura de toate darurile acestei libertăți, care de multe ori, din nefericire, nu-i decât iluzorie.

E însă o altă treaptă de cucerit, în războiul crâncen al vieții, și anume libertatea sufletească, pe care numai revoluția morală ne-o poate înlesni. Sub acest stindard al adevărului și al păcii, omenirea, prin exemplarele ei alese, întreprinde cea mai dureroasă și mai tăcută luptă, ca nădejdea ulimei cuceriri.

Sufletul omenesc, în afară de teroarea morții și a destinului, atât de fatală și necrutătoare, e sclav in-

era un strigăt de trănă, sonor și cu vibrații războinice, menit să rupă lanțurile ruginite ale sclaviei, să spargă porțile ferocitate ale temnițelor... Strigătul de libertate care răsună, ovlavios și grav pe buzele înțeleptului Ibsen, deschide sufletului omenesc orizonturi liropezi și senine, și, dacă nu trezește în inimile vesnic lacome nici o făgăduință de spoliare, de trofee și de prăzi bogate, în schimb, ne pregătește cugetul și inima, pentru a fi vrednici ca să atingem pământul făgăduinței, pe care nimeni nu-l locuiește încă și pe care nu-l putem cuceri nici cu arme perfecționate, nici cu vitejie săngerăoasă...

Nora e o păpușă copil-păpușă în casa părinților, femeu-păpușă în casa soțului, — nu știe să cugete și nu-și poate făuri un ideal. În ziua când faptul cel mai însemnat din viața ei, salvarea vieții bărbatului, e osândit de prejudecăți și aproape să fie pedepsit de lege, Nora, se simte o străină între zidurile mincinoase ale familiei. Părăsindu-și soțul și copiii, pleacă în lume, să învețe a trăi, să încerce a fi ea, să-și îndeplinească datoriile față de ea însăși, încetând a fi păpușă, Nora devine liberă.

Tot astfel *Eliada*, femcia delu mare, o sclava unei imagini fantastice, plămădire a sufletului ei mistic și bolnav, care visează un logodnic despărtat, rătăcitor în largurile mării. Asemenea *Sentei* din *Corabia fantomă* a lui Wagner, *Eliada*, așteaptă în fiecare clipă sosirea spăimântătorului pribeag, care o va duce cu el în zărilor misterioase și tulburătoare necunoscutului. Deși căsătorită, păstrează același cult tainic, același pasiune mistică logodnicului înșelat, și astfel viața ei sub coperișul familial, e o înlăntuire de clipe mistice și chinuitoare. Logodnicul apare din larguri și-i face semn să-l urmeze... *Eliada* e sclava acestei stăfii, pe care i-a făurit-o educația ei de păpușă mistică, fără deprinderea discernământului și fără puterea deliberării.

În clipa când bărbatul însăși deschide, pentru întâiași dată în viața ei, putința de a cumpăni faptele, când își dă seama că într'adevăr ea are libertatea de a cugeta și de a-și alege singură destinul, obsesia încețoasă, fantasma atât de temută dispăre din sufletul bolnav.

O situație identică are *Svanhild*, păpușă romantică din *Comedia iubirei*.

Agnes de asemenea este o sclavă—sclava amintirilor și a suferinței retrospective. Renunțând la viața de lux și abondantă, pe care i-o înlesnea societatea, urmează pe pastorul Brand. Brand însă, nu-i îngăduie nici o părere de rău pentru trecut, nu iartă ca măcar o singură clipă să locuiască în sufletul omenesc, compromisul și îndoiala. *Totul sau nimic!* Regretul e tot atât de vinovat ca și amintirea, tentația e tot atât de gravă ca și păcatul.

Agnes se jertfește până la urmă, renunță la tot, la fericirea căminului, la copilul atât de iubit, care se stinge din cauza elimei, și rămâne nedeslipită de soțul ei, care are de îndeplinit o misiune: zidirea *noului biserică a credinței*. Brand, însă, întransigent și necrutător, nu se mulțumește numai cu atât; îi cere o jertfă nouă, renunțarea la amintirile din vremuri bune, la dragostea și la lacrimile pe care în fiecare dimineață le trimete ofrandă copilului mort. *Agnes* își dă cu bucurie și această ultimă jertfă, însă odată cu viața ei... Sufletul omenesc nu-i decât de pregătit și atât de puternic că să se ridice mai presus de robia durerii...

Brand e de asemenea un sclav al idealului, pentru cucerirea căruia nu uită nici un sacrificiu. Jertfește totul, familia, soție și copil, nu șo-

ARTIȘTII NOȘTRII

Retragerea din teatru a artistului Penel

— Ieșenii îi pregătesc o frumoasă sărbătorire artistului C. B. Penel. —
Câteva notițe biografice. — Un pensionar sui-generis —

văeste o singură clipă, fiind călăuzit numai de principiul „totul săz nimic”. Numai ocolind tentațiile și compromisurile pastorului, nădăjduștoare că va atinge lumina culmilor divine. Moare însă lăsat și părăsit, fiind ucis cu pietre de acei pentru care se jertfise și jertfise totul. Moare ca un sclav, un sclav al idealului căci drumul la fericire numai libertatea sufletului ni-l poate arăta, și nu tirania propriei noastre vieți. Tot astfel sfârșește și sculptorul Rubek, din opera *Când noi morții vom învia*, care și sacrificase viața pentru vanitatea artei.

Ibsen, măsurând adâncimea mocirlei în care și-a clădit actuala societate temeliile, nu poate prooroci nici o mântuire. Nădejdea și-o pune într-un viitor de adevăr și libertate, în întemeierea unei societăți noi. „A căuta între peștii familiei moderne fericirea, ar fi o adevărată încercare de răzvrătire” spune pastorul Manders din *Strigoi*.

Na! Fericirea e a zilei de mâine. Va trebui mai întâi să se purifice sângele emenesc, infectat de boale și destrău, pentru ca fiilii noștri să nu se nască strigoi, ci ingeri. Sufletele noastre vor trebui purificate de ipocrizie, iar petecile gândirii dispărginite de fantasmă și stafii, precum și de gunoii prejudecăților. De asemenea, instinctele vor trebui să-și primească și să-și modereze pornirile, iar patimile, din care isvorăște numai boala și infirmitate, să se filtreze prin înțelepciunea altruismului, — în sfârșit, să dispară minciuna pe care se reazimă întreaga clădire modernă, — căci atâtea vreme cât *Stălpii Societății* vor fi putrezii la temelie, nimic trainic nu se poate clădi. Prăbușirea amenință dintr-o clipă într'alta.

Primenirea sufletelor nu se poate face de cât printr-o pasiune înaltă sau o credință puternică. Iubirea redescoperă în *Constructorul Solness* puterea adormită a activității utile, iubirea scapă sufletul păcătos al escocului *Krogstadt*, iubirea ajută neasfârșitului *Peer Gynt* să moară, iubirea dobândește dela ceruri ertarea neiduplecatului *Brand*.

Mântuirea unui suflet nu se poate nici odată dobândi prin jertfa unuia singur; numai familia poate pregăti fericirea societății de mâine. Numai atmosfera candidă și luminoasă a căminului, poate răscumpăra erorile trecutului și îndrepta greșelile în care am putea cădea în viitor. Numai în sânul familiei, sufletul poate învăța adevărata libertate și se poate pregăti pentru harul celui de al treilea regat. Biblia greșește când spune că „singurătatea este țara celui puternic”, căci în singurătate nu poate locui nici binele, nici idealul. Libertatea nu poate fi înțeleasă decât colectiv; — nu există sclavio mai amară decât să fii singur...

Domnia universală, care păstrează taina îndepărtatei fericiri, nu poate fi cucerită decât prin voință. Nu voința izolată a individului, voința egoistă a lui *Brand*, ci voința socială, voința puternică și rodnică a familiei, voința morală și liberă a societății.

„Un ideal nou — zice *Julian Apostatul* din marea epopee a lui Ibsen, — trebuie să ne inspire tot odată și puterea de a-l realiza”. Căci nu există idee mare, care să nu fie întovărășită și de forța împlinirii ei, după cum nu se poate închipi sentiment puternic, care să nu se poată topi într-o idee mare. Vesnic și pretutindeni să ne călăuzească numai iubirea, iubirea și dorința binelui, căci „Dumnezeu — spune Ibsen — e iubire și caritate”.

Răsfățatul comic al Teatrului Național din Iași, admirabilul Penel se retrage din teatru din pricina unei boli care-i impune odihnă și lipsă de emoțiuni. În seara de 23 curent, se va juca, pe scena Teatrului Național, „Bebé” în care Penel are o minunată creațiune — *Petillon*.

Acum două ani, am fost coleg de spital cu Penel și, cum eram în același salon, vecin de pat, am avut prilejul să-i ascult povestirea vieții plină de amărăciuni. Nu știu dacă există altul care să fi suferit ca Penel. În artă găsea el totuși adevărata-i mulțumire artistică, în spațiul atât de mic al scenei găsea el universul speranțelor sale de artist,

Penel ca pensionar la 40 ani

ori câte drame i-ar fi zbuclumiat sufletul, pe scenă râdea sănătos și sincer, sugestionând astfel publicul teatral și ținându-l nopți de-arândul sub vraja, sub stăpânirea lui. Poseda, finețe, secretele artei și această putere l-a făcut să joace din ce în ce mai tânăr, să treacă chiar granițele țării sale și să fie printre cei puțini din Iași, pe cari marele Manolescu și Aristița Romanescu l-au luat la Viena în trupa lor.

Penel s'a născut la Iași în 1872 și la vârsta de 15 ani s'a înscris la conservator având ca maestru pe regretatul Galino. Colegii lui de școală au fost neuitatul Petro Liciu, Stăno Dragomir, Dorin Sturdza etc. Încă din al doilea an de studiu, Pe-

nel a fost angajat de Teatrul Național din Iași.

Manolescu a avut cea mai mare înfrăurire asupra lui. La vârsta de 22 ani, Penel a fost ridicat la rangul de societar și atunci joacă pe *Bolnavii închisii* al lui Molière.

Peste un an, Penel e trimis de comună la Paris, unde urmează cursurile lui Coquelin-Cadet și Lehoir, dela care a știut să culegă bunele însușiri de artist.

Penel a creat multe roluri admirabile, a jucat la Craiova și în București la „Ambasadori” unde bucurății l-au admirat acum câțiva ani.

N'are încă 40 ani și totuși îi s'a

Penel în rolul „Petillon” din *Bebé*

acordat pensia întreagă, care se acordă numai după o muncă de 35 ani. Dar meritele reale ale lui Penel au determinat comitetul Teatrului ieșean să-i acorde și o altă răsplată lui Penel, răsplata care se revărsă și asupra publicului teatral: puțință de a fi reintegrat în toate drepturile sale de societar de îndată ce se va simți în putere să joace din nou.

D. Mihail Sadoveanu, adevărat suflet de artist, a înțeles pe Penel și, ca director al teatrului ieșean, nu i-a răpit cea din urmă speranță pe care o poate avea un artist de talent: posibilitatea de a mai slui odată în altarul pe care, fără voel-a părăsit.

L. L. J

PRIBEAGA

de N. PORA.

Nu putea niciodată să stea locului. De ar fi avut puțință, ar fi pornit-o în lume din clipa în care a văzut lumina întâia oară, și de când cerul i s'a părut aproape de tot, gata să-l atingă cu ciocul.

Iar de atunci n'a mai putut să se astâmpere, până nu și-a simțit aripelă bătând și lăind aerul și până ce nu i-a tras întâiul tril de bucurie.

Pare-că lumea întreagă era a ei, așa n'o mai încăpea locul. Cânta și sbura de colo până colo, ascultându-se uneori, oprindu-se, din loc în loc, să-și zărească frumusețea în oglinda unui isvor din care sorbea o picătură, în trecăt.

Se minuna și ea cât de frumoasă se făcuse. Iar fiorul ce o petrecea atunci o făcea să-și crească inima și să se avânte sus, tot mai sus, până în înălțimile din care stăpânii pământului par pasări, iar pasările sunt singure stăpâne.

Și-a uitat și de pământ și de neamuri și de tot, când în ochi i-a licărit zarea depărtărilor.

Iar când s'a așezat într'un loc cu un singur tril a minunat tot cuprinsul. Stoluri, stoluri veneau pasările și o vadă, cu toatele peste măsură de umite.

Atâtea frumusețe și atâtea farmec în glas nu se mai pomenește. Și ridicau laude de umpleau bolta cerului într'un cîrpit de admirat.

Femeile, ca femeile, se umflau în pene, vânturând din capete, burzuluiindu-se și dând ochii peste cap, zăgăzându-se care de albeață, care de talia ei sveltă, care de ispita fiecărei mișcări a ei.

Prea era din cale afară de plină de farmec și prea se simțea bine în frumusețea cu care o înzestraser ziditorul, ea să nu le vie alte alea la toate; când o vedea unu la fiecare pas, la ori și ce mișcare, se făcea și mai frumoasă, turnându-le venin în suflete.

Ar fi tăbărat cu toatele pe ea și ar fi jumuit-o, și ar fi mâncat-o de vie, dacă n'ar fi fost p'acolo și bărbaii.

Iar bărbaiilor le plăcea la toți, deși ori care își acoperea simțirile adevărate în convenționale risipiri cu care mai potoleau cu toți curentul prea gureș și cleveitor.

Ori și care ar fi fost în stare să facă cine știe ce; s'o ia, și s'o ducă pe frumoasa pribeagă la cuibul lui. Iar în taină, mulți trimiseră ștafete și daruri frumoaselor frumusețelor: ce înnebunise tot neamul pasăresc.

Ea, peste firo de fericită cu cât vedea pe mai mulți pierind după farmecele ei, se așternea și mai dulce pe cântec.

Și cânta, cânta, cânta... O ducea într'un cântec așa an înțregi, înfiorându-se și ea, umplând de farmecul frumuseții ei pe toți cei ce o ascultau ca în biserică, fără să clipească.

Ce bătaf de aripi, când sfârșea și se ascumdea într'un tufiș!

Roiau în jurul tufișului toți bărbaii, tineri și bătrâni, care de care fâgăduindu-i câte în lună și în soare, numai să meargă cu ei, să-i primească pe vre-unul la cuib.

Ea își bătea joc de prostia lor. De ce să primească pe vre-unul? Ca să suspine, în loc să cânte? Și ca să vadă cum îi pierd picioarele pe urma îmbrățișerilor? De ce să nu fie ea mereu cea mai frumoasă, cea cu trilul mai focos și cea mai fără de grije pe pământ?

Crișind ironic le primea darurile, răsând la urmă de toți și luându-și zborul în lume.

Nici nu prindeau de veste, când pierca în înaltul cerului, de unde le mai arunca un tril ispititor.

Ea și cuib! Asta n'o putuse pricepe nici odată. Nici pe aceea care îi veghiase venirea pe lume n'o înțele-

PANTOMA FERICIRII

II

— „Am părăsit a zânelor castele
Impodobite 'n mândre curcubeie
Și ca să-ți par cea mai frumoasă zee
Mi-am pus în ochi privirea unei stele.

In păr mi-am prins flori albe din vâlcele
Și 'n grai duiosul mormur de isvoare
Că'n fața ta să par dintre fecioare
Eu cea mai mândră... Uită dar de ele!..

Dă lirei tale farmec de pădure
Și pune 'n vers divină măiestrie
Ce știe 'n taină inimă ca să ture.

Dup'al tău vers fecioara cea mai sfântă
Uimită să se iee, pe vecie
Să-ți fie roabă — o, dar cântă, cântă!..”

Leontin Iiescu

DIN LUMEA ARTELOR

EXPOZIȚIA SOȚILOR IORDĂNESCU

„Eso, cum nu putuse să stea înțelepita locului nici odată.

Și cum ajungea în vre-un loc unde i se părea că-l bino să stea puțin, numai decât se pornea vestea că a sosit.

Prin toate euiburile și în toate ogradele se ducea vestea „frumoasei pribeage”, cum o hotezase.

Toate neamurile păsărești veneau să o vadă, să o auză. Iar starostele păsărilor din crângul unde se așeză nu mai putea de fericire, de norocul ce da peste el.

Ea își descărca atunci aleanul sufletului, povestind frumusețile văzute până la urmă, fermecându-l pe toți cu dărmile-i dumnezești.

Săptămâna teatrală

TEATRUL NAȚIONAL: „Păianjenul”, comedie în trei acte și „Când ochii plâng”, un act de A. de Hertz.

Încă unul pe care îl ridică în slăvi vârtejul succeselor! D. A. de Hertz, cu toate sovăirile sale de până acum, era indicat pentru un succes viitor sincer și durabil. D-sa intru-neste laolaltă toate însușirile mari ale dramaturgilor de seamă: observație, spirit și simțul tehnicii teatrale. Le cunoaștem toate acestea la d-sa, fiindcă cu anume prilejuri ne-a dat câte puțin din toate. Inspirația, care nu-l prea ocolește—d. Hertz este autorul a șapte lucrări dramatice—a fost de data aceasta bine găzduită și nici odată ca până acum nu a servit-o cu atâta dărnicie din belșugul însușirilor sale. Iată de ce „Păianjenul” este cel dintâi succes, pe care i-l putem ține în seamă.

„Păianjenul” este o... tânără văduvă în ale cărei pânze se prind rând pe rând toate musculițele ce roase în jurul curtenitoare. Titlul piesei de altfel e puțin riscat prin aceea că felul de a fi al eroinei nu-l justifică într-o măsură. Dar dacă nepotrivirea aceasta poate fi socotită ca un cusur,—e singurul cusur mai de seamă,—pe care i-l putem reproșa. Tânăra aceasta văduvă, Mira Dăianu (d-na Giurgea) prin veselia și violența fapturii ei întregi, e un continuu prilej de hârfeli, care i se aducă de pretutindeni, de către cei care o i-au drept o femeie ușoară.

Șin vâlmășagul acesta de femei, care născocesc aventuri galante pe seama Mirei Dăianu, și de bărbați, care stau să-i numere amantii, un singur om, Mircea Florini (d. Bulandra) suferă de pe urma călominilor acestora triviale, fiindcă iubește cu dragostea cea dintâi. Dragostea aceasta oțelită prin suferință va izbucni mai nestăpânită în ziua în care bănușile care-i rodeau sufletul vor cădea, pentru ca să lase loc fericirii, făgăduindu-se unul altuia.

Actul I-ii, care cuprinde aproape jumătate din lungimea piesei, este atât de plin de viață, de spirit și de observație, încât singur hotărăște aproape succesul întreg al piesei. Autorul servindu-se de un dialog viu și uimitor prea ușor, a știut să-și strecoare cu îndemănare mulțimea personajilor, schițând în linii mari conflictul intim al piesei.

„Păianjenul” a plăcut, în primul rând, fiindcă e scrisă ca să placă. Reprezentarea actului întâi a fost o continuă iluzie. Cu toate acestea piesa nu e lipsită de partea ei de poezie, ceace-i dă un farmec tineresc, cât și de o parte largă de observație și de adevăr, ceace-i formează interesul.

Oricâtă încredere se cuvine să ai în talentul său, d. A. de Hertz, rămâne însă mult îndatorat interpretelor „Păianjenului”. De câte ori are prilejul să joace—și regretul unanim e că joacă atât de rar—jocul obișnuit, degajat și copilăresc al d-nei Giurgea, principala interpretă a comediei d-lui Hertz, jocul ei, zic, este pentru public o adevărată revelație. De fiecare dată ea izbutește să ne pună într-o lumină

O expoziție cu totul interesantă este aceea care s'a deschis de curând la Ateneu — expoziția soților Iordănescu. Sculptorul Iordănescu ne prezintă o admirabilă compoziție „Grădina”, în care mișcarea dă o vie însuflețire întregului grup. Soldatul care cade, năzuind totuși să implante pe redută drapelul; gornistul care răspândește solia victoriei ca și tendința spre redută a eroului sunet foarte bine prinse de artist. Senzația mișcării a izbutit însă artistul să ne-o redea desăvârșit în o *Joe la Jânlândă*, care e o minunată poezie pentru parcuri și grădini. Admiră aci zâmbetul strengărilor care își urmărește tovarășul de joc cum și gestul temerel, care e zugrăvit de minune pe chipul celui urmărit, pe care-l vezi trăind ca și a-vee, ferindu-se să nu fie stropit. Nu mai vorbesc de *monumentul lui Costache Negri la Galați* și de *monumentul lui Ioan Maiorescu*, de curând inaugurat la Craiova, în care înaltele însușiri ale artistului s'au pus toată măiestria unui puternic talent, el remarcă „Pe gânduri” și „Fericirea unei tinere mame”. În prima, e eterna problemă a zilei de mîine, simbolizată în muncitorul care amintește capodopera „Le penseur” a lui Rodin, iar în cea de a doua, care a fost expusă și la Salonul din Paris, trăești parcă aievea clipele de fericire ale unei mame, care dă pruncului său, revărsându-și tot sufletul într-o singură privire de duioșie. Iată ce poate să înțelea-

gă un impresionist din compozițiile sculptorului Iordănescu, pe care eu îl judec cu sufletul, lăsând tehnicianilor să-l migălească amănunt cu amănunt modestele-i creațiuni.

„Gândul din urmă”

nouă una din laturile sufletului ei atât de simplu, de naiv.

D-na Giurgea are înainte de toate secretul zâmbetului aceluia, care nu spune nimic, lăsând să se înțeleagă totul, zâmbetului aceluia, care fluturându-și o clipă pe buze te turbură și te stăpânește. Jocul ei cochet, de fetiță răsfățată o prinde bine numai fiindcă știe să rădă și trebuie să o fi văzut răsând, ca să poți zice că ai văzut pe d-na Giurgea. Rolul „Păianjenului” îl venea „ca o mănășă” și l'a jucat cu o vervă, în care rezidă taina adevărată, taina cea mare a artei sale.

D. Bulandra, în rolul lui Mircea Florini, a trecut în jocul său cu îndemănarea-i cunoscută, prin clipe de durere, de revoltă și de iubire redându-le în înălțimea lor logică și firească, ceace caracterizează întotdeauna jocul lui inteligent.

Simpatic ca întotdeauna dela primel replică d. Soreanu a redat cu o bogăție uimătoare de amănunte tipul de *raisonneur* al piesei. D-nii Mihalescu Grigorescu, Belcot, Dimitrescu, Iancovescu, ca și d-nele E. Ciuculescu, Liniver, Brezeanu, Mărculescu au complectat admirabil un ansamblu, căreia nu i se poate re-

D-na Iordănescu e un pictor de temperament. „Moș Florea”, care a fost expus și la „Union des femmes peintres et sculpteurs” din Paris e unul din tipurile alese, în care tehnica se armonizează de minune cu personalitatea artistului. Inspirată din izvoarele de glorioase vremuri ale neamului, d-na Iordănescu izbutește să ne redea, cu multă măiestrie episoadele din războiul neatârnat. În „gândul din urmă”, o povestea unui soldat de linie care cade pe câmpul de glorie și, în clipa morții, îi răsare o vedenie din sat — femeia lui, copilașii lui în prag, astupându-l — e tot sufletul unui erou care și evocă, în cea din urmă clipă, fericirea.

În peisagii, stăpânește albastrul în diferite localități și admirabila poezie ce respiră din panaramele naturii, în care artista a pus un ciudat amestec din sufletul ei.

Din „Urmărire” putea să lipsească copilașii călăuzitor, care te face să cugeti la melodrama în pictură.

Impresia generală e că expoziția soților Iordănescu, din care dăm dăreă reproducerea fotografică mai sus, e una dintre cele mai interesante cu care s'a deschis noul an artistic la Ateneu.

În numărul viitor, voi vorbi de expoziția d-lor Sanielevici și Ressel.

L. I.

proșa nimic.

Cum vedem, „Păianjenul” nu are pretenția să fie o comedie de moravuri, deși stăruie mult asupra lor, nu are un conflict dramatic în întregul fastuos al cuvântului, deși are mult fast și multe clipe cu adevărat indiosătoare. „Păianjenul” este o comedie ușoară, spirituală, fără repetiții obositoare, o comedie de salon, o comedie „frantuzească” scrisă în românește!

Un decor admirabil, cu deosebire cele din actul I și al III-lea, și o punere în scenă fără de păcat, dau ansamblului farmecul vioiciunii lui.

Spontacolul începe cu un act al lui Hertz „Când ochii plâng”, care vrea să se joace încă din stagiunea trecută. E un act dureros de trist, care abundă în amănunte și căruia nu-i pot recunoaște decât un singur merit finețea lui psihologică.

Domnul Sturdza și dna Bulandra i-au dat cu prisosință sprijinul talentului lor.

I. C. Aslan

Convorbiri astronomice

O planetă cu un diametru de 4 km.

E drept să ni se pară Pământul nostru enorm, când îl comparăm cu neînsemnata noastră persoană. Suntem locuitorii unei planete ce are un diametru de aproape 13.000 kilometri! Dar sunt planete și mai mari, de ca Pământul, ca incluzând Saturnul de pildă, care are un diametru de 9 ori mai mare decât al Pământului, sau ca Jupiter, al cărui diametru e de 11 ori mai mare, volumul acestuia fiind de 1295 mai mare decât volumul planetei noastre.

Ne putem consola însă, căci Mercur și Marte sunt pigmei pe lângă planeta noastră, ba încăle planete, în afară de cazurile cari circulă între planetele Marte și Jupiter nu au decât diametre de câteva sute, de câți va zece de kilometri.

În 1911 s'a descoperit o asemenea planetă, care nu măsoară decât vre o 4 km. în diametru, după cum ne spune astronomul J. Palisa, cel care a descoperit-o. Cu alte cuvinte nu are nici 13 km. ca circumferință. Cu tren ar face înconjurul acestei luni în câteva ceasuri. Dacă planeta aceasta numită M T, până să primească un alt nume, ar fi locuită, furnică ar fi locuitorii ale căror dimensiuni ar fi prea mari, față de diametrul plantei. Norocul e că asemenea mici corpuri nu au nici apă, nici atmosferă, sunt deci blocuri fără viață, ce circulă în jurul Soarelui ca și planetele mari, dar pe drumuri une ori curioase. Am spus că planetele mici circulă împrejurul astrului central între drumurile planetelor Marte și Jupiter, dar sunt câteva, cari înfrâng această regulă. Astfel minusculele planete M T are un drum, care întretaie drumul planetei Marte și se apropie astfel de drumul Pământului, aflându-se une ori numai la vre-o 22 milioane de Pământul nostru. Cu alte cuvinte, după Lună, e cel mai apropiat corp ceresc de noi. Sunt numai unele comete cari și pot permite un asemenea lux. Planeta M T tocmai drum de cometă are și ea, ceace e foarte curios și ceace face pe astronomi să se gândească la o apropiere între planetele mici și unele dintre comete. O asemenea apropiere a reținat-o cel dintâi d. Jean Mascart, actualul director al observatorului din Lyon și pe acea vreme nu se știa încă despre existența ciudatei planete M T. Având un drum lunguț, ca de cometă, lumea aceasta minuscule, când se află la cea mai mare apropiere de noi strălucește ca o stea de mărimea 12, adică vizibilă numai cu lunetele mari. Când e la cea mai mare depărtare, aproape de Jupiter ca o stea de mărimea 20. Un singur instrument astronomic de pe Pământ, telescopul cel mare de pe muntele Wilson (Statele Unite), ar putea să o fotografieze, când se află la această depărtare.

Astfel, cerul ne menajează mereu surprize noi, dovedindu-ne că există multe lucruri cerești pe cari noi nu le cunoaștem încă. De aceea și e astronomia interesantă, de aceea e un studiu atât de pasionant.

Pe când noi, la suprafața planetei noastre, ne agităm în continuu, puși în mișcare de diferite patimi, une ori nu tocmai frumoase, corpurile își urmează drumurile lor, unele ducând poate și ele omeniri tot pline de patimi, ce cred, că numai ele există în spațiul cel fără margini.

Victor Anestin.

LINISTE

Saplec ca faldurile rochii — crângi mlădioase de mesteacăn
Și, ca pe-un sân de fată mare, pe apă umbra se așterne,
În cer twit cu fir de aur s'oglundă'n unda șoptitoare
Iar din pădure vin mișcări și-o liniște ca de vecerne.

Sfietnice, o rugă dulce în cor frunzișurile ngână
În ison florile de nufăr la gâl cu salbe de măgele.
Cărări de argint pe câmpul bolții înșamnă părții de zapadă,
Când luna scoate'n vileag chipul de dup'albastrele perdele.

Aldă liniște-i de parcă arăd pământul cum răsuflă
Și cum oftează'n umbră iarba spre sânul apei aplecată;
O primadonă ne'ntrecută, pricivhetoarea, cântă'n luncă
Și noaptea o ascultă tristă, ca o femeec'namorată.

D. Iov.

EX-LIBRIS

„Timotheiu Mucenicul” de d. D. D. Pătrășcanu

D. D. D. Pătrășcanu este unul dintre distinși colaboratori ai „Victorului Românesc” și volumul „Timotheiu Mucenicul” a apărut în editura acestei reviste, în care au apărut mai întâi observațiile d-lui Pătrășcanu. Sunt, într'adevăr, observații bine prinse în acest volum, care face să îți se perândeze tipuri din societate și e, în același timp, satiră în acest volum pentru că tipurile plutesc într'un nor fin de ironie, care te face să râzi din adâncul inimii, sănătos. Așa, în „Timotheiu Mucenicul” e povestea unor clerici din eparhia mitropolitană a Moldovei, pe cari voia mitropolitul lor de pe atunci — și am ghicit că e vorba de repausatul, într'un poem în Parthenie — și poartă, în noaptea Invierii, când toți creștinii se bucură pe la vetrele lor, îi poartă cale nesfârșit de lungă, dela Pașcani la marea Neamțului, pe jos. Sărmanii preoți, plângi de mila lor, când îi vezi, pe unii bătrâni și rotunzi, albia mergând pe cale, căzând unii oboșiți de atâtea drum, și te minunezi de isprava inaltului prelat, care poartă trăsurile în urma convoiului negru de preoți fără să îngăduie vreunui să se urce în birje.

Păriuțele Timotheiu povestește această întâmplare și povestirea curge atrăgătoare, spusă într'o limbă bisericască, care te face să admiri măiestria cu care scriitorul a știut să prindă și să redea acest episod interesant din viața clericilor moldoveni.

Admirabilă schiță e „Retedă pentru un discurs parlamentar”, în care autorul ne prezintă tipul unui parlamentar bătrân — dând lecții de parlamentarism unui debutant. E o străjnică biciuire a parlamentarismului de azi, așa cum se practică la noi și râzi cu poftă de staturile pe care te primește tinărul debutant.

„Trebuie să amintim și câteva legi, pe care perspicacitatea d-tale te va povățui să le iei după natura discuției, de pildă... poți cita... anti-caru-low dacă va fi o discuție economică... sau income-tax la una financiară. Când vei vorbi de administrații de plăși sau de organizația comunală, vei pomeni pe... local-government... iar în chestiile constituționale... petition of right ar un deaffection-bill e foarte potrivit. Apoi pe lei pe colo, câte un common-law cație cât mai stropșit... dau un lustru deosebit cuvântărei”.

Mai departe „Domnul Nicodim” explică tânărului cum se poate stabili legătura între lumânările de ecară și... Chamberlain, Balfour, Beauconsfield... iar, la plecare, repetă tânărului debutant: „Nu uita „politica engleză”. E o admirabilă satirizare a parlamentarilor dela noi.

Acelaș humor îl găsim în „Condiția d-nei Pompiliu” în care e vorba de o inspecție școlară la un institut particular din provincie. Halul în care e găsit institutul, limbuția directoarei, chinurile la care e supas bietul director al învățământu-

lui particular... sunt situații prinse din viața reală și care te fac să râzi, dându-ți o idee de chipul cum se fac uncore inspecțiunile școlare la noi...

Și toate schițele și nuvelele d-lui D. D. Pătrășcanu sunt însuflețite de aceeași vioiciune, care te face să râzi iar să dorești, în același timp, îndreptarea. Acest fel de a observa și de a scrie e foarte bine înțeles, în actualele împrejurări, când policala societății trebuie stearsă pentru ca fondul să fie serios.

Și e mai bine să îndrepti moralvurile, răzând decât să îmbraci pielea lupului moralist...

Iată superioritatea artistică la care te gândești după ce închizi ultima pagină din „Timotheiu Mucenicul”.

L. Iliescu

Un monument literar

Cu deosebită plăcere anunțăm pe cititorii noștri, că peste câteva zile „Universul” va publica în fascicule celebrul roman „Mizerabilii” al genialului Victor Hugo.

Romanul acesta, care e un monument grandios al literaturii mondiale, a fost tradus în mai multe rânduri în românește.

Toate edițiile însă au fost totalmente epuizate, astfel în cât nu se mai găsește nici măcar un singur exemplar nici la librării, nici la anticvari.

Victor Hugo

E inutil să insistăm asupra valorii acestui capo d'operă a lui Victor Hugo.

Nu există un alt roman pe lume care să egaleze nici pe departe comorile de eugetare din „Mizerabilii” și să aprindă o desfășurare mai zguduitoare, mai înduioșătoare de de peripeții. Nici un scriitor n'a putut să descrie în culori mai vii iubirea, devotamentul, abnegațiunea, sacrificiul de sine, bravura, iubirea de neam, precum și toate mizeriile de cari suferă societatea omenească.

Cu drept cuvânt s'a spus că „Mizerabilii” sunt o Evanghelie modernă.

Cine citește „Mizerabilii” își dă seama în primul rând, de defectele organizației sociale. Învăță mai mult ca în cea mai înaltă școală. Devine un alt om.

Felicităm din suflet pe confratele nostru „Universul” pentru această publicațiune. E un serviciu real pe care marele nostru cotidian îl aduce publicului și, în deosebi, generațiilor mai tinere.

Fasciculele vor apăre zilnic, în 12 pagini, cuprinzând o materie aproape egală cu două pagini mari de al „Universului” cotidian.

Prețul unei fascicule va fi numai de 5 bani. Întreaga lucrare nu va costa mai mult de 5-6 lei.

Indemnăta pe cititorii noștri să citească „Mizerabilii”.

E un roman sublim care nu trebuie să lipsească din nici o casă.

Poetul Dan'e Alighieri-vrăjitor

Istoriograful francez Robert Michel a descoperit acum de curând în arhivele Vaticanului actele unor procese vechi din veacul al XIV. Unul dintre aceste acte se referă la cel mai mare poet al Italiei, Dante Alighieri, care pe baza mărturiei preotului Bartolomeo Canholati din Milan a fost acuzat de vrăjitorie.

După raportul acestui martor clasic iată cum stă faptul:

Matteo Visconti, Domnitorul Milanului, avea o ură mare contra Papei Ioan XXII, fiul unui meșteșugar. Acest Papa, fie zis în treacăt, a jucat un mare rol în istoria Germaniei, luând parte contra împăratului german Ludovic Bavarezul, și ceasta acestuia cu amicul său din junetă cu Frideric cel frumos al Austriei. Visconti, neputând întreprinde nimic contra dușmanului său din cauza depărtării acestuia — Papa Ioan XXII, după cum se știe rezida în Avignon care a fost reședința Curții papale dela Clemens V până la Grigoro XI — făcu un plan remarcabil, științele oculte aveau să-i servească în lupta contra dușmanului său. El comandă la un giuvaergiu chipul în argint al dușmanului său și pe pieptul acestuia puse numele diavolului. Afară de aceea capul statuetei fu străpuns în mai multe locuri. Mai lipsea însă farmacul telepatic. Din această cauză Galeazzo Visconti, fiul lui Matteo se adresă preotului sus amintit ca să rotească formulele de conjurare aducătoare de nenorociri asupra statuetei și se aprovizionă cu fel de fel de mirodenii. Preotul Canholati refuză să ajute această operă diabolică astfel încât principele Visconti trebui să se adreseze în altă parte. El fu în curând în pozițiune de a comunica martorului, că poetul Dante Alighieri din Ravenna este gata să facă această vrăjitorie. Aceasta se petrecea în anul 1320, un an înaintea morții poetului. Prin vicloșug preotul ajuns în posesiunea vrăjitoriei, adică a statuetei de argint punând și sucule otrăvitor, de care ar fi avut nevoie Dante pentru vrăjitoria sa și prevăzută cu aceste importante „mijloace de argumentare” plecă repede la Avignon ca să facă un raport detaliat.

Despre decursul acestui proces nu dă amănunte revista „Mélanges d'Archeologie et d'Histoire”, în care Robert Michel publică această minunată istorie.

În orice caz poetul „Infernului” care pribegise din loc în loc din cauza dușmanului său, a murit în Ravenna de o moarte naturală și n'a fost ars pe rug ca vrăjitor.

G. Scartiu.

NOUILE MARI PREMII

ce se vor oferi de

ZIARUL „UNIVERSUL“

abonaților săi la tragerea din luna Maiu 1913:

Lei 7.000 Lei

în bonuri comunale 4 la sută

UN ELEGANT DORMITOR DE BRONZ

de mare valoare, al 9-lea dormitor furnizat pentru premiile noastre, de cel mai recomandabil depozit de mobite de fier și bronz
Industria Metalică MARCU, bulevardul Elisabeta No. 8, București.

Jumătate Garnitură Mobilă

COMPUSA DIN : O CANAPEA, DOUA FOTOLIURI ȘI PATRU SCAUNE.

0 Oglindă venețiană. - 0 masă elegantă de mahon cu cristal. -

0 frumoasă Lampă pentru atârnat. - 0 Mașină de cusut p. mână

Toate acestea cumpărate dela marele magazin de mobilat MARCO DATTEI KREMER, strada Carol No. 62, București.

Un Dormitor de lemn fin

construit în marea fabrică de Mobite de lemn MARIN V. GANEA, soseaua Miha-Bravul No 37 și strada Șerbănică No 10 —
Scurșala : Calea Victoriei No. 107

UN GRAMOFON foarte elegant, cutia de stejar, cu plăchete de metal și fin nichelat, cu 6 plăci duble, adică 12 cântec

UN FLAUT DE ABANOS, cu 12 clape, într-o cutie fină captusită cu catifea.

UNA VIOARA FINĂ cu arcuș și accesorii de rezervă.

Toate aceste cumpărate de la Marele Magazin de muzică Jean Feder, București, călea Victoriei 54, Furnizorul Curții Regale

UNA MADOLINA italiană, de palisandru, ornamentată, cu testiera prelungită, specială pentru concert.

UNA CHEARA cu mecanică.

UNA HARMONICA cu două rânduri, cu 19 clape și 4 basuri, burduful dublu, cu colțuri de metal.

Cumpărate de la Magazinul de muzică „La Harpa”, București, strada Colțel No. 5.

UNA JARDINIERA de argint de China, oxidată și aurită, cu 4 picioare și două mânere, cu un cristal frumos șlefuit.

UNA FRUCTIERA de argint de China, în parte aurită, cu talerul de cristal, gravat broderie și șlefuit.

UN SERVICIU PENTRU BERE, compus din o carafă și patru pahare de cristal, pe o țaviță argintată cu două mânere.

Cumpărate de la cunoscutul magazin de bijuterii Th. Radivon, bulevardul Elisabeta No. 8 bis.

UNA PENDULA MODERNĂ de stejar ce se întoarce odată la 18 zile.

UN CEASORNIC DE AUR 14 karate, cu trei capace, frumos gravate și emailate, pentru dame.

UNA GARNITURA DE AUR 14 karate, compusă din o pereche cerceți, o broșă și un inel, toate cu pietre Simil, Brillant și Perle.

UN CEASORNIC DE BIROU cu călimară, formă modernă și frumos nichelat.

Toate acestea cumpărate de la cunoscutul și bine asortatul magazin „Ceasornicaria Colțel”, București, str. Colțel No. 31.

UNA BICICLETA ELEGANTĂ «SPORT» cu roata liberă și frână automată prin contrapedalare.

UNA PUȘCA de vânătoare cu două țevi, țevile de oțel, «Bayard», din renumita fabrică de arme «Pieper-Bayard». Această armă are 4 zăvoare de siguranță, țeava stângă choke-bore și poate întrebunța atât pulberea neagră, cât și pulberea fără fum.

UNA CARABINA semi-automată de mare precizie «Pieper» cu țirac garantat precis.

UN REVOLVER SISTEMATIC.

Cumpărate de la marele magazin de arme B. D. Zismann, furnizorul Curții Regale, călea Victoriei No. 44, București

3 CEASORNIC DE AUR 14 karate cu câte 3 capace foarte frumos gravate, toate pentru dame.

3 LANȚISOARE DE AUR 14 karate, pentru d-soare.

6 CEASORNIC DE ARGINT rusec, cu 3 capace, p. bărbați.

6 CEASORNIC DE ARGINT VERITABIL, cu 3 capace, pentru bărbați.

6 CEASORNIC DE NIKEL, cu 2 capace, p. bărbați.

6 CEASORNIC DE ARGINT «Marca Arpad» cu 2 capace frumos gravate, pentru bărbați.

6 CEASORNIC DE METAL argintat, cu câte 3 capace pentru bărbați.

4 LANȚISOARE DE ATARNAT LA GAT, de argint aurit pentru dame.

7 SPLENDIDE LANȚISOARE de argint 800, p. dame.

UN SPLENDID CEASORNIC DE AUR 14 karate, cu 3 capace foarte fin gravat, având și port-fotografie, pentru dame.

UN CEASORNIC DE AUR AMERICAN, cu 3 capace, pentru bărbat.

UN CEASORNIC DE AUR pentru bărbat, 14 karate, cu 3 capace, frumos gravat, având pe capac loc pentru gravură.

2 CEASURI SPLENDIDE DE ARGINT pentru bărbați.

UN CEASORNIC de metal aurit pentru bărbat.

Alară de acestea, toți abonații mai primesc gratuit un volum din interesanta scriere «Memoriile Regelui Carol I al României», sau un volum din cărțile ce apar în editura ziarului „Universul” tipărite anume pentru abonați.

Prețurile de abonament sunt aceleași : Pe un an lei 18; pe șase luni lei 9.15; p 3 luni lei 4.65.

Pentru a concura la premiile de mai sus, abonații pe un an primesc 30 bonuri; cei pe șase luni 15 și cei pe 3 luni 5 bonuri. Abonații pe un an participă la două trageri, deci după prima tragere vor primi încă 30 bonuri, pentru tragerea următoare.

Administrația „UNIVERSULUI” nu întrebunțează încasatori.

Plata abonamentelor se va face direct la casa administrației ziarului, prin mandat postal sau în persoană.